

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

www.idi.org.il

5 בספטמבר 2024

גב' לאה שטרן,
רכזת חרדים ומכינות,
האגף להערכת איכות ומגוון

בכתובת מייל: haredimv@che.org.il

אמיר אלשטיין

יו"ר הוועד המנהל

הנשיא העשירי ראובן ריבלין

יו"ר של כבוד

יוחנן פלסנר

נשיא

ברנד מרכוס

יו"ר בינלאומי

חברי הוועד המנהל

עו"ד ליאת אהרנסון
אלי גרונר
פרופ' ורד וניצקי-סרוסי
ד"ר חן ליכטנשטיין
מזל מועלם
שגירי לשעבר שלי מרידור
פרופ' מאיה נאסר אבו-אלהיג'א
עו"ד אבי פישר
ד"ר מיכל צור
יוסי קוצ'יק

המועצה הבינלאומית

פרופ' רונלד דניאלס, יו"ר
השופט רוזלי סילברמן אבלי, קנדה
אן אמלבהאם, ארה"ב
פרופ' רונן בוגדנו, בריטניה
השופט דורית ביניש, ישראל
השופט סטיבן בריי, ארה"ב
ד"ר ג'וזף ג'וזפה, גרמניה
פרופ' משה הלברטל, ישראל
פרופ' מייל וולצר, ארה"ב
פרופ' רוברט מנז'ין, ארה"ב
פרופ' כריסטוף מרקוסי, גרמניה
ד"ר שרון נוריאן, ארה"ב
השופט אברהם סופר, ארה"ב
ברט סטפנס, ארה"ב
פרופ' ארווין קוטלר, קנדה
פרופ' גרהרד קספר, ארה"ב
פרופ' יהודה ריינהרץ, ארה"ב
פרופ' גבריאלה שלו, ישראל

סגני נשיא

פרופ' סוזי נבות, מחקר
פרופ' קרית פלוג, מחקר
ד"ר ישי ג'סי (פרס), אסטרטגיה

עמיתים בכירים

פרופ' איתי אטר
פרופ' תמר הרמן
פרופ' נתן זוסמן (אורח)
פרופ' עמית כהן
מר תומר לוטן (אורח)
פרופ' יותם מרגלית
פרופ' דניאל סטמון
פרופ' בני פורת
פרופ' מרדכי קרמניצ'ר
פרופ' גדעון רהט
ד"ר תהילה שורף אלטשולר
פרופ' יובל שני

מייסדים

ד"ר אריק כרמון
מזכיר המדינה ג'ורג' שולץ (1920-2021)

התייחסות לטייטת התכנית להנגשת ההשכלה הגבוהה לאוכלוסייה החרדית תשפ"ד-תשפ"ח

הרינו מתכבדות להגיש את התייחסותנו לטייטת התכנית להנגשת ההשכלה הגבוהה לאוכלוסייה החרדית תשפ"ד-תשפ"ח, כפי שפורסמה בחודש אוגוסט 2024 על ידי המועצה להשכלה גבוהה כנספח למדיניות מ"ג-ותת "תכניות הנגשה למדיניות מצוינות מכלילה" (להלן: "התכנית" או "התכנית החדשה").¹

א. התייחסותנו בתמצית

מסמך זה מתייחס לפרק בתכנית, הקובע כי כחלק מהצעדים להנגשת ההשכלה הגבוהה לאוכלוסייה החרדית, יתאפשר למוסדות האקדמיים להגיש בקשה לפתיחת תכניות ייעודיות בהפרדה לתואר שני בתחומי פסיכולוגיה וטיפול באומנויות. זאת, בניגוד לתנאים שהוגדרו בפסיקת בג"ץ להפרדה מותרת והגבילו את ההפרדה המגדרית ללימודי תואר ראשון בלבד.

בפתח הדברים חשוב להדגיש כי מטרת התכנית להנגשת ההשכלה הגבוהה לאוכלוסייה החרדית לטובת השתלבותה המיטבית של אוכלוסייה זו באקדמיה, הנה בעלת חשיבות עליונה עבור טיפוח וקידום האוכלוסייה החרדית וכן עבור המשק והחברה הישראלית בכללותם.

אולם, על מימוש מטרה זו להלום את ערכי מדינת ישראל ובכלל זה את המחויבות שלה כמדינה דמוקרטית לערכי יסוד בסיסיים של החברה ובראשן הזכות לשוויון. לאחר פרסום תכנית החומש הקודמת פסק בג"ץ בארבע עתירות – בג"ץ 8010/16,

¹ טייטת התכנית להנגשת ההשכלה הגבוהה לאוכלוסייה החרדית תשפ"ד-תשפ"ח: טיוטא להתייחסויות, זמין לצפייה בקישור: <https://tinyurl.com/yt9btc55> (להלן: "טייטת התכנית החדשה").

המכון הישראלי לדמוקרטיה

בג"ץ 2240/17 בג"ץ 6500/17 ובג"ץ 8683/17 – אשר הדיון בהן אוחד (להלן: "בג"ץ **ההשכלה הגבוהה**"). שם נפסק כי גם אם בתנאים מסוימים תתאפשר הפרדה מגדרית באקדמיה בלימודי תואר ראשון, סטייה מהאיזונים העדינים שפורטו בפסק הדין עשויה להביא את מסלולי ההפרדה אל "תחום אי-החוקיות"².

לשיטתנו, הרחבת ההפרדה המגדרית במוסדות להשכלה גבוהה גם ללימודי תואר שני, אף אם בתחומים מסוימים בלבד כמתואר בתכנית החדשה, מנוגדת לתנאים שהגדיר בג"ץ בפסיקתו להפרדה מגדרית מותרת במוסדות להשכלה גבוהה ועלולה להוביל לתחום אי החוקיות שסימן בג"ץ בפסיקתו. הטעמים לכך הם:

1. הרחבת ההפרדה המגדרית באקדמיה גם לתואר שני פוגעת פגיעה בלתי מידתית בשוויון ולא הוכחו נסיבות חדשות המצדיקות זאת;
2. ההפרדה המגדרית פוגעת באתוס ההשכלה הגבוהה ביתר שאת כשמדובר בלימודי תואר שני;
3. התכנית החדשה נעדרת קווים מנחים ברורים לקיום הוראות פסק הדין ולאכיפה במקרים של הפרה. הדבר עלול להוביל לעוד תופעות בלתי רצויות וחוקיות של הפרדה מגדרית אסורה, בניגוד להוראות פסק דינו של בג"ץ;
4. הפתח להפרדה מגדרית בתואר שני עלול להוביל למדרון חלקלק בתחומים נוספים הן בלימודי התואר השני והן בשוק העבודה.

זאת בתמצית ועתה תובא ההתייחסות ביתר פירוט.

ב. רקע

שילוב חרדים וחרדיות במערכת ההשכלה הגבוהה היא סוגיה שמעסיקה את מדינת ישראל שנים רבות. ניסיונות שונים לשילוב נעשו למשל כבר בשנת 1969 במסגרת "המרכז האקדמי לב", הקמת קמפוס חרדי בהפרדה במכללת אונו בתחילת שנות ה-2000 ועוד. בהתאם לכך, גם המועצה להשכלה גבוהה (להלן: "המל"ג") נדרשה לסוגיה ופיתחה תכניות לימוד בהפרדה לציבור החרדי (דוגמת "מודל הפלטפורמות" ומסגרות חרדיות להשכלה גבוהה שכונו "מח"רים")³. כנגד אחת התכניות הוגשו מספר עתירות שנמחקו על בסיס הסכמה בין הצדדים שהתכנית הבאה תפורסם להערות הציבור ויפקו לקחים לקראת פרסום תכנית החומש השנייה. בהתאם לכך, ולאור הערות הציבור, בשנת 2016 פורסמה

² להרחבה ראו: בג"ץ 8010/16 מלכה נעמה ברזון ואח' נ' מדינת ישראל ואח' (12.7.2021) (להלן: בג"ץ **ההשכלה הגבוהה**).

³ להרחבה ראו שם, בפס' 3-7 לפסק דינו של המשנה לנשיאה דאז, השופט מלצר.

המכון הישראלי לדמוקרטיה

תכנית החומש השנייה של המל"ג להנגשת השכלה גבוהה לאוכלוסייה החרדית. עיקרי תכנית החומש השנייה כללו, בין היתר: המשך הפרדה בכיתות בלבד ולא בשטחים ציבוריים במוסדות מסוימים; קבלת תלמידים על סמך סוג המוסד החינוכי בו למדו בכתה ט' עד י"ב (להלן: הגדרת "מיהו חרדי") ואפשרות להיקף מצומצם של תלמידים המתקבלים למוסד זה בתור "חריגים"; תקצוב מיוחד לשילוב אוכלוסייה חרדית הן במוסדות השכלה גבוהה הן במסגרות שונות.⁴

מרכיבי תכנית החומש השנייה עמדו במוקד ארבע עתירות שאוחדו כאמור **בבג"ץ ההשכלה הגבוהה**. בפסק הדין נקבע פה אחד כי יש לקבל את העתירות ביחס למדיניות ההפרדה המגדרית בהקשר התעסוקתי וכי האיסור על מרצות ללמד במסלולי הגברים הוא בלתי חוקתי. לעניין זה, הדגיש בית המשפט שמדיניות המונעת מנשים ללמד במסלולי לימוד לגברים איננה עומדת במבחני פסקת ההגבלה ועליה להתבטל לאלתר.⁵

ביחס ליתר ההיבטים של תכנית החומש השנייה של המל"ג נפסק, מפי המשנה לנשיאה דאז, השופט מלצר, בהסכמת השופטים אלרון והנדל ובניגוד לעמדת השופט פוגלמן, כתוארו אז, והשופטת ברון, כי יש לדחות את העתירות. עם זאת, שופטי הרוב הדגישו שאין מקום להרחיב את ההסדר הקיים בתכנית החומש השנייה יתר על המידה שכן הדבר עשוי לפגוע בחוקיות ההסדר הקבוע בה.

בפרט, הודגש בדעת הרוב שהפרדה מגדרית בכיתות מותרת רק בהתקיים שלושה תנאים: ההסדר הנוגע להפרדה מוגבל לציבור החרדי; **ההסדר מוגבל רק אל "שער הכניסה" להשכלה הגבוהה, כלומר לתואר ראשון**; וכן ההפרדה מתקיימת בכיתות בלבד ולא בשטחים ציבוריים. קיום תנאים אלו ימזער, לגישת בית המשפט, את הפגיעה בציבור העלול להיפגע מההפרדה, בשים לב לכך שהמחוקק קבע שקיום מסלול נפרד לכשעצמו מהווה הפרדה מותרת.⁶

המשנה לנשיאה דאז, השופט מלצר, הדגיש שהגם שאין מקום לפסול את עצם הסדרי ההפרדה בכיתות לימוד, הרי ששטייה מהאיזונים העדינים שפורטו בפסק הדין עשויה להביא את מסלולי ההפרדה אל "תחום אי-החוקיות". בנוסף, חידד השופט מלצר שעל

⁴ שם, בפסי 5-7.

⁵ בבג"ץ **ההשכלה הגבוהה**, לעיל ה"ש 3, בפסי 111 לפסק דינו של המשנה לנשיאה דאז, השופט מלצר.

⁶ שם, בפסי 104.

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

המליג לפקח שלא תהיה בפועל כל הפרדה במרחבים ציבוריים – לא בשלטים ובמחיצות ולא באמצעות השלטת נורמה חברתית או כל דרך אחרת.⁷

ג. עיקרי התכנית החדשה לשנת תשפ"ד-תשפ"ח

טיוטת התכנית החדשה שפורסמה מטעם המועצה להשכלה גבוהה, פורטת את תכנית החומש הבאה לשילוב האוכלוסיה החרדית במוסדות להשכלה גבוהה. בין היתר, כוללת התכנית החדשה פרטים כגון הגדרה מעודכנת לקהל היעד שלה; פירוט של עקרונות המנחים; וכן עיקרי הפעולות להרחבת ההנגשה להשכלה הגבוהה במסגרתה.

בעניין לימודים בהפרדה מגדרית נכתב בטיוטת התכנית החדשה שהמדיניות שנקבעה בתכנית החומש הקודמת נשמרת בכפוף לפסיקת בג"ץ. אלא שסעיפי טיוטת התכנית החדשה, ובפרט סעיף 18.9.2 לתכנית, שיהיה במוקד התייחסותנו, קובעים כך:

"במדיניות הרב שנתית תשע"ז תשפ"ב קבעה מל"ג כי 'קיימת אפשרות לבחון את מדיניות הלימודים לתואר שני, וזאת בייחוד בנוגע לתארים מתקדמים במקצועות טיפוליים שלא ניתן לעסוק בהן ללא תואר שני ושיש בהם צורך קריטי במגזר החרדי'. בהתאם למדיניות זו, נערכה בחינה מקיפה לגבי הצורך בפתיחת תכניות ייעודיות העונות על דרישות אלו. לאור הצורך הדחוף במגזר החרדי העולה משיח עם גורמי המקצוע במשרדי הממשלה הממונים, ולאור העובדה שלא ניתן לעסוק במקצועות אלו ללא תואר שני, יתאפשר למוסדות האקדמיים להגיש בקשה לפתיחת תכניות ייעודיות (לרבות בהפרדה) לתואר שני בתחומים הבאים בלבד: פסיכולוגיה, טיפול באומנויות. הבקשות תבחנה גם בהיבט התכנוני כמקובל, לאחר קבלת כל הבקשות ובחינת הצרכים בהתייחס אליהן" [ההדגשה במקור]

בנוסף לכך, בהתייחס ללימודים בהפרדה מגדרית, צוינו באופן כללי יוזמות נוספות לפיתוח מסלולים בהפרדה מגדרית כמו תכנית בשיתוף האוניברסיטה הפתוחה, תכניות מצוינות ותכנית "זרקור" ליוצאי החברה החרדית.

יוצא, אפוא, כי התכנית החדשה סוטה מהנחיית בית המשפט מפורשת לפיה ההפרדה המגדרית תוגבל לתואר ראשון בלבד.

בשולי הדברים, יוער שעל פניו התכנית החדשה סוטה מקווים מנחים נוספים שהציב בג"ץ בפסק דינו, למשל בעניין הגדרת "מיהו חרדי". שכן, במסגרת התכנית החדשה הוחלט להשאיר את קריטריון "הפיקוח" על החטיבה התיכונית בה למדו המבקשים להשתלב

⁷ בג"ץ ההשכלה הגבוהה, שם, בפסי' 114-112.

במסלולי לימודים נפרדים בהשכלה גבוהה למרות שבית המשפט הדגיש שמדובר בקריטריון שאינו רלוונטי להגדרת מיהו חרדי. עוד הדגיש בית המשפט שהקריטריון עלול להוביל לאפליה של מי שאינו עומד בו על אף שיתכן ומבחינה לימודית ותרבותית ראוי לאפשר לו להשתלב בתכנית. למרות חשיבות הדיון בסטייה זו מהערות בית המשפט, נתמקד בחוות דעתנו בסטייה המשמעותית והבעייתית ביותר לגישתנו, היא הרחבת ההפרדה המגדרית ללימודי תואר שני. זאת, נוכח סד הזמנים הדוחק שקבעה המל"ג להגשת הערות הציבור לתכנית ומשום שלעמדתנו הרחבת ההפרדה המגדרית ללימודי תואר שני מהווה סטייה משמעותית מפסק הדין.

ד. עמדתנו – הפרדה מגדרית בלימודי תואר שני היא אפליה אסורה

1. העמדה העקרונית

"נקודת המוצא במשפטנו היא ששירות ציבורי צריך להיות מוענק על בסיס שוויוני, "בלי הבדל דת, גזע ומין", כלשון מגילת העצמאות" פסק השופט גרוסקופף בבג"ץ **שוקרון** שעסק בחוקיות הפרדה מגדרית בברכה העירונית בקריית ארבע.⁸

בניגוד לתפיסה זו של בסיס שוויוני, הפרדה מגדרית במרחב הציבורי, בין אם היא נעשית על ידי רשות מדינה או על ידי גוף פרטי, היא פרקטיקה המייצרת הפרדה פיסית במרחב הציבורי על בסיס מין. אמנם, נקבע בבג"ץ **שוקרון**, לצד מקרים נוספים שנדונו בפסיקה, כי לא כל מקרה ומקרה של הפרדה או הדרה של נשים יוגדר כפגיעה על בסיס מין. אך בהיות ההנחה כי במרבית מן המקרים הפרדה על בסיס מין מטבעה בלתי שוויונית, הוגדרו בפסיקת בית המשפט לאורך השנים תנאים הבוחנים בקפידה האם ההפרדה הינה לתכלית ראויה. לשם כך יש לבחון האם ההפרדה נובעת מטעמים דתיים, מייצרת תנאים שוויוניים לחלוטין עבור גברים ונשים, איננה מעניק הסדר עדיף על פני הציבור שאינו מופרד, וכן מבוססת החלטה וולנטרית.⁹ ככל שהמענה לתנאים אלו שלילי, כך תוגדר ההפרדה כהפליה אסורה. כמו כן, ככל שההפרדה נעשית על ידי גוף ציבורי, הכללים ייבחנו ביתר שאת.¹⁰

⁸ בג"ץ 3865/20 **שלומי שוקרון נ' המועצה המקומית קריית ארבע**, בפס' 2 לפסק דינו של השופט גרוסקופף (7.10.2020) (להלן: **בג"ץ שוקרון**).

⁹ יופי תירוש "הפרדה בין המינים במשפט הישראלי - סיכום מוער של הדין הפוזיטיבי ומבט לעתיד" **עיוני משפט**, מה 697, 714 (2022); ראו גם בג"ץ **שוקרון**, לעיל ה"ש 8; רע"א 6897/14 **רדיו קול ברמה בע"מ נ' קולך – פורום נשים דתיות** (9.12.2015) (להלן: "עניין קול ברמה"); בג"ץ 746/07 **רגן נ' משרד התחבורה**, פ"ד סד(2) 530 (2011).

¹⁰ נטע ברק-קורן, "הפרדה מגדרית במרחב הציבורי: מיפוי תיאורי ומודל נורמטיבי ראשוני", **משפטים** נב, 1, 5 (תשפ"ד).

המכון הישראלי לדמוקרטיה

בהחלטת ממשלה שהתקבלה לפני כעשור בנושא נקבע כי "תופעת הדרת הנשים במרחב הציבורי היא תופעה חמורה המתאפיינת בהפלייתן של נשים באשר הן נשים המחייבת פעולה ממשלתית אקטיבית לביעורה. זאת, מאחר שתופעה זו אינה עולה בקנה אחד עם עקרון השוויון שהוא מעקרונותיה המכוננים של מדינת ישראל, ואף אינה עולה בקנה אחד עם מחויבויותיה הבינלאומיות של מדינת ישראל לפעול במגוון אמצעים למניעתה של הפליה מגדרית".¹¹ יוצא, אפוא, שהפרדה פיסית על בסיס מין בניגוד לתנאים שפורטו לעיל, עשויה גם על פי החלטת הממשלה לעלות לכדי הדרה שמובילה להפליה מגדרית אסורה.

עמדה זו, עולה בקנה אחד עם חוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים, תשס"א-2000, שנועד "לקדם את השוויון ולמנוע הפליה בכניסה למקומות ציבוריים ובהספקת מוצרים ושירותים" ובכך למגר אפליה וגזענות ולמנוע פגיעה קשה בכבוד של האדם (להלן: "**חוק איסור הפליה**"). מאז נחקק, מהווה חוק זה מסגרת נורמטיבית חשובה ומרכזית המגנה על נשים, מזרחים, ערבים, להט"בים וקבוצות נוספות, מפני הפליה כלפיהם.

כיום האיסור המעוגן בחוק איסור הפליה הוא הבסיס למניעת הדרת נשים במקרים שונים שעלו בפסיקה לאורך השנים, דוגמת האיסור על השמעת נשים שנקבע בעניין **קול ברמה**.¹² אף על פי כן, בשנים האחרונות צוברים תאוצה מהלכים להתיר בחקיקה בכל זאת הפרדה מגדרית במרחב הציבורי. כך למשל: יוזמות חקיקה לקיים הפרדה מגדרית בכניסה למעיינות ואתרי רשות הטבע והגנים;¹³ הצעת חוק המועצה להשכלה גבוהה (תיקון – עידוד הנגשה להשכלה גבוהה), התשע"ז-2017; הצעת חוק זכויות הסטודנט (תיקון – מסלולי לימוד נפרדים), התשע"ט ועד לסעיף 108 בהסכם הקואליציוני בין הליכוד לאגודת ישראל לפיו יוספו לחוק איסור הפליה מרכיבים שיהפכו הפרדה מגדרית לאפליה מותרת.¹⁴ בהקשר זה, גם הוקמה בכנסת "השדולה למען האשה החרדית והדתית" שמקדמת זכות חדשה: "הזכות להפרדה מגדרית".¹⁵

¹¹ החלטה 1526 של הממשלה ה-33 "מניעת הדרת הנשים במרחב הציבורי" (30.3.2014).
¹² עניין **קול ברמה**, לעיל ה"ש 9.

¹³ ראו למשל, הצעת חוק הסדרת מקומות רחצה (תיקון – קביעת מקומות לרחצה נפרדת), התשפ"ג-2023, פ/1498/25. במקביל לכך, עידית סילמן קידמה בתפקידה כשרה להגנת הסביבה פיילוט של הפרדה מגדרית במעיינות שני אשכנזי וצבי זרחיה "היועמ"שית בולמת את הפיילוט של סילמן להפרדה מגדרית במעיינות" **כלכליסט** (10.8.2023) וראו גם לאחרונה: אור קשתי "תל אביב הודיעה כי בריכה ציבורית לא תפעל במשך כמה ימים. בפועל, היא נפתחה בהפרדה לציבור החרדי" **הארץ** (28.8.2024).

¹⁴ ראו ס' 108 להסכם קואליציוני לקיום הממשלה ה-37 בין סיעת הליכוד לבין סיעת יהדות התורה (8.12.2022).

¹⁵ הצעת חוק המועצה להשכלה גבוהה (תיקון – עידוד הנגשה להשכלה גבוהה), התשע"ז-2017, פ/4547/20; הצעת חוק זכויות הסטודנט (תיקון – מסלולי לימוד נפרדים), התשע"ט-2018, פ/5887/20; כפי שעולה מפרסום בכנס שנוערך על ידי השדולה באחרונה (נופר משה פרדו וורד פלמן "ארגוני הנשים החרדיות הגדולים לא הורשו להיכנס לשדולה בכנסת" **כאן** (10.7.2023)).

המכון הישראלי לדמוקרטיה

בשל קוצר הזמנים, לא נוכל להרחיב בתיאור מהלכים אלו אך התמונה הכללית המצטברת מעידה על מגמה כללית להרחבת ההפרדה המגדרית, זליגה אל המרחב הציבורי ואספקת השירותים הציבוריים, תחילה דרך החלטות מינהליות שנתקפות בבג"ץ ובהמשך דרך עקיפת בג"ץ באמצעות עיגון ההפרדה המגדרית כאפליה מותרת בחוק, לא כל שכן בתור זכות שראויה להגנה. יפים לעניין זה דבריו של השופט מלצר בבג"ץ להשכלה גבוהה לפיהם: "לצערנו הרב, מעמדן של נשים בחברה בפועל איננו שווה עדיין לזה של גברים, והן נאבקות על שוויון מלא למעשה, ולא רק להלכה".¹⁶ למרבה הצער אמירה זו עדיין תקפה ובימים אלו, אף ביתר זאת.¹⁷ ועל כן כל צעד של הרחבת ההפרדה, עלול רק להגביר מגמות של הקצנה והדרה של נשים מהמרחב הציבורי.

2. מהכלל אל הפרט

(א) ההפרדה המגדרית באקדמיה פוגעת בשוויון באופן לא מידתי ועל כן אין להרחיבה

במסגרת פסק הדין בבג"ץ להשכלה גבוהה פסק המשנה לנשיא דאז, השופט מלצר, כי:

"אכן ההסדר שנקבע על ידי המל"ג, המאפשר הפרדה מגדרית בכיתות, עומד במבחן המידתיות במונח הצר. אולם, הדבר נכון רק כאשר ההסדר מוגבל לציבור החרדי, המאופייין בפערים תרבותיים, לצד הטעמים הדתיים להפרדה, כאשר ההסדר מוגבל רק ל"שער הכניסה" להשכלה גבוהה, הוא התואר הראשון".¹⁸ [ההדגשה איננה במקור]

מכאן שהרחבת ההפרדה המגדרית ללימודי תואר שני, המתוארת בתכנית החדשה, מנוגדת לפסיקה מפורשת של בג"ץ. יתרה מכך, בפסק דינו הדגיש המשנה לנשיאה דאז, השופט מלצר, כך: ¹⁹

"הנני סבור כי הסדרי ההפרדה בכיתות הלימוד, הקבועים בהחלטת המל"ג – אין מקום לפסלם בביקורת שיפוטית, אולם סטייה מהאיזונים העדינים שפורטו "עלולה להביא את מסלולי ההפרדה – אל תחום אי החוקיות". [ההדגשה איננה במקור]

¹⁶ בג"ץ להשכלה גבוהה, לעיל ה"ש 3, בפס' 67 לפסק דינו של המשנה לנשיאה דאז, השופט מלצר.
¹⁷ ענת טהון אשכנזי "יום הנשים הבינלאומי 2024 בישראל: יותר אלימות, פחות ייצוג והדרה גוברת מהשירות הציבורי" המכון הישראלי לדמוקרטיה (7.3.2024).
¹⁸ בג"ץ להשכלה גבוהה, לעיל ה"ש 3, בפס' 104 לפסק דינו של המשנה לנשיאה דאז, השופט מלצר.
¹⁹ שם, בפס' 112 לפסק דינו של המשנה לנשיאה דאז, השופט מלצר.

המכון הישראלי לדמוקרטיה

השופט פוגלמן, כתוארו אז, סבר בדעת מיעוט כי מדיניות "נפרד אך שווה" בהספקת מוצר ציבורי היא, מטבעה, בלתי שוויונית; וכן שהחלטת המל"ג לאשר ולקדם לימודים בהפרדה בין המינים פוגעת בשוויון במובנים שונים. השופטת ברוך הצטרפה לעמדה זו בקביעתה כי התכנית מעגנת, מעודדת ונותנת לגיטימציה להפרדה בין נשים לגברים במרחב הציבורי באופן שיש בו משום פגיעה בלתי מידתית בעקרון השוויון, ובכבודן של נשים. בתוך כך הדגישה השופטת ברוך כי מדיניות של "נפרד אבל שווה" היא ככלל מדיניות מפלה ומשפילה וכי לשיטתה, ביסוד ההפרדה עומדת תפיסה סטריאוטיפית של נשים ככאלה "שמפריעות" לגברים ללמוד. תפיסה זו, מנציחה פערי מעמדות מגדריים ואת תפיסתן של נשים כנחותות והכל בחסות המדינה ובתוככי המרחב הציבורי. עוד ציינה השופטת ברוך, שהמל"ג לא עמדה בחובה המוטלת עליה למצות אלטרנטיבות אחרות לשילוב חרדים באקדמיה טרם שפנתה לאמצעי הפוגעני של הפרדה מגדרית; וכן שנדרשת חשיבה מחודשת בנוגע ללימודי הליבה, שכן המדיניות הנוהגת יוצרת חסם משמעותי בפני שילובו של המגזר החרדי באקדמיה – לא פחות ואולי יותר מהחסם התרבותי.

עמדת השופטים פוגלמן וברוך נותרה במרבית הסוגיות שעלו בפסק הדין בדעת מיעוט. אולם עתה, כאשר יש בכונת המל"ג להרחיב את האפשרות למסגרות בהפרדה מגדרית, נימוקי השופטים פוגלמן וברוך וקביעת המשנה לנשיאה כתוארו אז, השופט מלצר, בדעת רוב, כי סטייה מהאיזונים העדינים שפורטו עלולה להביא את מסלולי ההפרדה אל תחום אי החוקיות – עשויים כולם להתלכד למסקנה אחת: הרחבת ההפרדה המגדרית ללימודי תואר שני במסגרת התכנית החדשה פוגעת פגיעה בלתי מידתית בשוויון.

מסקנה זו יכולה להתחזק לאור העובדה כי בתכנית החדשה אין פירוט אודות התשתית הראייתית המלמדת על הצורך הדחוף בחברה החרדית בבעלי מקצוע טיפוליים. כל שמצוין בתכנית המלמד על צורך נובע "משיח עם גורמי המקצוע במשרדי הממשלה הממומנים".²⁰ מעבר לכך לא הוצגו נתונים המעידים על צורך זה או למצער, פירוט אודות מהות השיח שעלה עם בעלי התפקידים הרלוונטיים בנושא.

אולם, גם אם הצורך בהרחבת המענים של אנשי טיפול בקרב הציבור החרדי היה מבוסס, אין במסד הנתונים המוצגים בתכנית החדשה כדי ללמדנו שדווקא היעדר הפרדה מגדרית בתכניות לימוד במקצועות הטיפול הוא החסם שבגינה הציבור החרדי אינו בוחר ללמוד מקצועות אלו. יתרה מכך, גם לו היו נתונים שהיו מצביעים על כך שהפרדה מגדרית הינה מענה לחסם זה, נקיטת צעד המפר את השוויון מחייבת בחינה של פתרונות חלופיים

²⁰ טיוטת התכנית החדשה, לעיל ה"ש שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת., בעמ' 116.

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

שפגיעתם פחותה מזו הנגרמת מהפרדה מגדרית בתואר השני. בחינה שכזו לא הוצגה בטיוטת התכנית החדשה. כך למשל, ניתן היה להצביע בתור חלופה אפשרית על תוכנית ייעודית של המל"ג-ות"ת לשילוב חרדים בתואר שני בפסיכולוגיה במקצועות טיפוליים, אשר החלה לפעול בשנת תשע"ד (2013/14) במספר מוסדות וכללה מערך לימודים מותאם לרבות: ייעוץ אישי וליווי של רכז משלב ההתעניינות ועד לסיום התואר; שעות חונכות באנגלית ובסטטיסטיקה; סדנת תמיכה ייעודית לדיון ועיבוד של קונפליקטים הקשורים למפגש עם העולם החילוני ובפרקטיקום; קורס ייחודי לסוגיות פסיכולוגיות בחברה החרדית; מלגת לימוד וכנס שנתי בהשתתפות למעלה ממאה פסיכולוגים ומטפלים חרדים. תכנית ייעודית זו, זכתה להצלחה רבה והורחבה לאורך השנים. על אף זאת, בטיוטת התכנית החדשה של המל"ג אין כלל התייחסות לחלופה זו או לחלופות נוספות אפשריות ולא הוסבר מדוע מוצע לאמץ דווקא כפתרון את הפרדה מגדרית בלימודי תואר שני במקצועות אלו, למרות שבפתרון זה יש פגיעה בשוויון.

(ב) הפרדה מגדרית פוגעת באתוס של השכלה גבוהה, בייחוד בלימודי תואר שני במיוחד בתחומי הטיפול

סעיף 18.6 לתכנית החדשה קובע כי "אין בקיומן של הפרדות, מגדריות או מגזריות, כדי לפגוע באיכות ההכשרה האקדמית". לגישתנו עמדה זו בטעות יסודה. עצם טיבה וטבעה של ההשכלה האקדמית היא חקר על בסיס פלורליזם של עמדות, זהויות ותפיסות עולם. מקום בו נעדרים מכיתת הלימוד לפחות חמישים אחוז מהאוכלוסייה, איכות ההכשרה האקדמית בהפרדה מגדרית בהכרח נפגעת.

במסגרת הדיון בבג"ץ **ההשכלה הגבוהה** סברו משיבי הממשלה ביחס לשאלת האיסור על הפרדה בתואר שני כי זו לא מתחייבת שכן יש נכונות רבה יותר בקרב הקהילה החרדית ללימודי תואר שני שלא בהפרדה לעומת גישתם ללימודי תואר ראשון. בנוסף, צוין בתשובה מטעם הממשלה כי בתואר שני לא מתקיים התנאי של פער אקדמי, שכן המבקשים ללמוד תואר שני הם כבר בעלי השכלה גבוהה.

לדעתנו יש לשמור על גישה זו. בייחוד שדווקא במקצועות המצריכים תואר שני לצורך הסמכה מקצועית, הדיון הלימודי המעמיק מתחייב עוד יותר, על מנת להיטיב את הליך ההכשרה. מטרה זו עולה בקנה אחד עם מטרת האקדמיה לקדם שיח ומחקר פלורליסטי ומגוון בכלל וכן ביחס להכשרת אנשי טיפול בפרט. שכן, במסגרת זו שואפת האקדמיה לחנך את מטפלי העתיד לערכי שוויון ויחס אנושי לכל אדם, ללא תלות בזהות המטופל; להכשיר שורה של אנשי מקצוע שיספקו שירותים מגוונים ללא אפליה מטעמי דת, גזע, מין ומגדר, בהתאם לחוק. כל זאת, במסגרת הכשרה המכירה בהקשר זהותי ותרבותי.

(ג) היעדר קווים מנחים ברורים לקיום פסק הדין ואכיפה במקרה של הפרה

בבג"ץ ההשכלה הגבוהה פסק המשנה לנשיא דאז, השופט מלצר, לעניין פיקוח אכיפה כך:²¹

"רואה אני לנכון להדגיש שוב כי על המל"ג לפקח שלא תהיה בפועל כל הפרדה במרחבים הציבוריים, וההפרדה, ככל שאושרה, תוגבל לכיתות בלבד. יודגש כי אין מדובר רק באיסור על הפרדה אקטיבית על ידי שלטים או מחיצות, אלא כי על המוסדות לוודא כי ההפרדה במרחב הציבורי מתקיימת בפועל ולא נאכפת על ידי סטודנטים, או באמצעות השלטת נורמה חברתית, או בכל דרך אחרת. לכן, לו תשמע דעתי, יקבע גם כי ככל שמוסד לימוד יפר את תנאי החלטת מל"ג, הפרה מהותית – על המל"ג יהיה להפעיל את שיקול דעתה ולבחון את ביטול החלטת מל"ג לגבי, כך שהוא לא יוכל להפעיל עוד מסלולים מופרדים".

דברים אלו מעידים על הפרקטיקות הנרחבות שהתפתחו להשלטת הפרדה מגדרית בדרכים שאינן בגדר הפרדה פיזית בולטת לעין. מקרים כאלה יכולים לדוגמה להיעשות דרך קביעת שעות נפרדות להפסקות, לשימוש בספריה או במתקנים אחרים של מוסד הלימוד, קביעת מועדים שונים למבחנים, השלטת כללי צניעות ועוד. פסיקת השופט מלצר מדגישה, אפוא, את חשיבות האכיפה והפיקוח על ניסיונות לעקוף את האיסור לקיים הפרדה מגדרית במרחב הציבורי בניגוד לתנאים שקבע בבג"ץ. על אחת כמה וכמה ניתן ללמוד מכך כי ביחס לפרקטיקה שפסל בבג"ץ – איסור על מרצות ללמד במסלולי גברים – חשובים האכיפה והפיקוח אף יותר, לא רק נוכח עוצמת הפגיעה שכרוכה בפרקטיקה זו אלא משום שמדובר בפרקטיקה שבית המשפט אסר מפורשות.

חרף דברים אלו, **התכנית החדשה אינה כוללת צעדים לאכיפה ופיקוח על הפרות של האיסור לשלול ממרצות ללמד במסלולי גברים, שקבע בית המשפט.**

כאמור, בהתאם לפסק הדין בבג"ץ ההשכלה הגבוהה מרצות שמוסד לימודים מונע בעדן ללמד בחלק ממסלולי הלימוד בשל מינן חוות "פגיעה מוצקה ומשמעותית יותר, ויש בהפרדה משום פגיעה בכבודן של אותן מרצות, אשר נשללת מהן האפשרות ללמד במסלולי הגברים, על בסיס מין בלבד – הבחנה שאיננה רלבנטית לצורכי לימוד והוראה".²² עוד הודגש בפסק הדין, שהפרדה מגדרית זו אינה תחומה לקהילה המעוניינת

²¹ בבג"ץ ההשכלה הגבוהה, לעיל ה"ש 3, בפס' 113 לפסק דינו של המשנה לנשיאה דאז, השופט מלצר.
²² שם, בפס' 69 לפסק דינו של המשנה לנשיאה דאז, השופט מלצר.

בה, כפי שקורה אצל סטודנטיות המעוניינות ללמוד תוך הפרדה מגדרית, אלא שההפרדה זולגת לציבור הכללי.

על יסוד טעמים אלו הדגיש בית המשפט כי רצוי שהמלי"ג תבחן את החלופות שהוצעו באשר לאפשרות של מרצות ללמד במסלולי גברים. בפרט הודגש הצורך לבחון "את מידת מרכזיותו של השיקול בדבר מין המרצה בבחירה ללמוד באקדמיה, הן בהרצאה פרונטלית הן בהיוועדות חזותית, וכן את האפשרות שיקבעו קורסי בחירה וחובת בחירה בתכנית הלימודים המיועדת לציבור החרדי, שיועברו על ידי מרצות, בין באופן פרונטלי ובין בהיוועדות חזותית".²³

על אף קביעות נחרצות אלו, התכנית החדשה של המלי"ג מתייחסת באופן "רזה" לנושא זה. הוא מוזכר בתחילת המסמך בסיכום קצר של קביעות פסק הדין וכן בסעיף 18.7 שבו נכתב באופן כללי כי "ההפרדה בכיתות הלימוד מתייחסת לסטודנטים בלבד. בהתאם לפסיקת בג"ץ, מוסדות הלימוד יפעלו לכך שלמרצים ולמרצות יתאפשר ללמד בכל מסגרת שהיא ללא הפליה". בסעיף זה, מצוין בקצרה שתכניות חדשות תאושרנה תוך התניית הגיוון המגדרי בסגל ההוראה, שמחזורים חדשים של תכניות קיימות יפתחו החל מתשפ"ו רק בתנאי שקיים גיוון מגדרי בסגל ההוראה וכן כי שיבוץ מרצות לקורסי בחירה או זום בלבד בתכניות הגברים אינו מספק. כן צוין שתפתח תיבת תלונות במלי"ג לטיפול בפניות בנוגע להפליית מרצים ומרצות על רקע מגדרי.

עמדתנו היא שטיוטת התכנית החדשה אינה מפורטת דיה ביחס לאופן הפיקוח והאכיפה על האיסור לשלול ממרצות ללמד במסלולי לימוד לגברים.

זאת ועוד, בסעיף 18.5 לטיוטת התכנית החדשה מפורטת המדיניות בנוגע ללימודים בהפרדה מגדרית. בין היתר, מצוין שמוסד שלא יפתח תכנית ייחודית בהפרדה לא יפגע אך אין פירוט ביחס לסנקציות שיינקטו כנגד מוסדות שיפתחו תכנית ייחודית בהפרדה בניגוד להנחיות פסיקת בג"ץ, בפרט ביחס לאי-העסקת מרצות ללימוד גברים. כן בסעיף 18.7 נכתב שמוסדות יפעלו לאפשר למרצים ולמרצות ללמד בכל מסגרת שהיא ללא הפליה אך אין פירוט איך זה ייאכף או יפוקח מצד המלי"ג, למעט קיומה של תיבת תלונות.

הערות כלליות אלו אינן קובעות איסור מוחלט על הדרת נשים מהסגל, אינן מפרטות את הפעולות שיינקטו לאכיפה של האיסור על ידי המלי"ג או לפעולות פיקוח שיעשו בנושא.

²³ שם, בפס' 111 לפסק דינו של המשנה לנשיאה דאז, השופט מלצר.

המכון הישראלי לדמוקרטיה

עמדתנו היא שכדי לסייע למוסדות להטמיע את הגיוון התעסוקתי ולמנוע הפליה פסולה יש להגדיר בטיטת התכנית החדשה קווים מנחים מפורטים יותר ביחס לשילוב נשים בסגל אקדמי בכיתות גברים. לגישתנו, מוטב שטיטת התכנית החדשה תתוקן ויוספו בה התייחסויות לסוגיות כגון: תוצאות הפרת האיסור למנוע ממרצות ללמד בכתות של גברים – באמצעות עיצומים או זכאות מרצות לתבוע סעדים מכוח דיני עבודה ודיני איסור הפליה; אופן האכיפה של האיסור ואופן הפיקוח עליו מטעם המל"ג ו/או ממונה בכל מוסד; קביעת קריטריונים להגדרת "גיוון" בסגל ההוראה, לרבות קביעת אחוז המורות הנדרש בסגל כדי לקבוע שהוא עומד בחובת הגיוון; הצעת מגוון אפשרויות לקורסים או שיטות לימוד שיאפשרו שילוב מרצות; איסוף נתונים בנושא דרך סקרים כלליים וסקרי הוראה בפרט.

חלף תיבת תלונות שעלולה להטיל את האחריות על מי שנפגעה מהאפליה, תוך סיכון יחסיה עם מקום עבודתה, ראוי שהמל"ג תגדיר מדיניות שתשיט את האחריות עליה או על המעסיק. למשל, באמצעות חובת דיווח ביחס לגיוון הסגל בתכניות מופרדות, ביקורי פיקוח ובדיקה ומנגנוני דיווח פנים מוסדיים כגון חובת מינוי ממונה על גיוון תעסוקתי מגדרי בכל מוסד. תפקיד הממונה יכול לכלול: בקרה ואכיפת האיסור לשלול ממרצות ללמד במסלולי לימוד לגברים בכל סגל, דיווח עיתי על סטטוס הגיוון המגדרי בסגל והתרעה על חשש להפרה במקרה של קושי באיתור או מינוי מרצות בתחומים מסוימים, טיפול בתלונות בנושא ברגישות ובדיסקרטיות המתבקשת ועוד.

כמו כן, ראוי היה להזכיר בטיטת התכנית החדשה כי למרצות שהופלו או יופלו בפועל עומדים הסעדים והתרופות שבדין לרבות מכוח דיני העבודה ודיני איסור ההפליה, כפי שצוין בפסק הדין. קביעה זו לא רק תבטא את הטמעת פסק הדין על ידי המל"ג וקבלתו, אלא שהיא עשויה להרתיע מוסדות מהפרה ולעודד מרצות שהופלו לדווח על מקרים כאלו ולמנוע את הישנותם.

בשולי הדברים נעיר כי סעיף 17 לטיטת התכנית החדשה מציג פירוט בנוגע לפתיחת מסגרות ייעודיות נוספות. למשל "פתיחת מענים ייעודיים" בבית שמש, בחיפה ובמרחב צפת ובאר שבע. אלו מוגדרים בטיטה בתור "מח"רים משותפים" כשכל מוסד יהיה אחראי אקדמית על התכניות שלו והאחריות האדמיניסטרטיבית תוטל על מוסד אחד או תהיה משותפת. תכנית זו עשויה להרחיב את הנגשת ההשכלה הגבוהה לאזורים ומקצועות שלא מקבלים מענה כעת ובמובן זה היא מבורכת. עם זאת, גם בהקשר זה עולה חשש שפיצול האחריות בין מוסדות שונים יוביל לפגיעה ביכולת לאכוף את היקף ההפרדה המגדרית ובפרט את מידת הגיוון המגדרי בסגל ההוראה. לכן, ראוי לגישתנו להימנע

מהחלת כל תכנית מסוג זה ללא פרסום הסדר מסודר ומפורט ביחס לאופן בו ניתן לקיים את התכנית בגבולות ההפרדה החוקית ובהתאם להערות בית המשפט בפסק הדין בבג"ץ **ההשכלה הגבוהה**.

(ד) חשש כי הפרדה מגדרית בתואר שני תוביל למדרון חלקלק

החשש העולה מעיון בטיטות התכנית החדשה, בפרט ביחס להפרדה מגדרית בתואר שני, הוא מדרון חלקלק שיוביל להרחבת תחומי לימוד נוספים וישפיע לבסוף על שוק העבודה.

מלבד העובדה כי אין הצדקה מספקת ומבוססת להרחיב את ההפרדה המגדרית מעבר לתואר ראשון, החשש הוא כי הרחבת המסלול המופרד מגדרית לתואר שני, בכל מקצוע שהוא, עשויה להוביל לפתיחת לימודי תואר שני מופרדים במקצועות נוספים הדורשים תואר שני לצורך הסמכה, דוגמת רפואת שיניים ורפואה. עיינו הרואות, בנספח ב' לתכנית החדשה כבר מצוינים בסדרי העדיפויות לפתיחת תכניות לימוד חדשות מקצועות נוספים שיתכן וידרשו פתיחת מסלול מופרד בתואר שני כמו רפואה ומקצועות עזר ברפואה.²⁴

לצד הסוגיה של אישור תכניות תואר שני בהפרדה מגדרית, נעיר שתחת הכותרת "מדיניות בנוגע ללימודים בהפרדה מגדרית" צוינו באופן כללי בטיטות התכנית החדשה יוזמות נוספות שאין מידע אודות קהל היעד שלהן, אופן הלימודים בהן ופירוט כלשהי לגביהן. כך למשל, תכנית בשיתוף האוניברסיטה הפתוחה, תכניות מצוינות ותכנית "זרקור" ליוצאי המגזר החרדי שכולן הועלו באופן תמציתי ללא כל הסבר או ביסוס לכך שאין מדובר במסלולים המרחיבים את ההפרדה המגדרית באופן בלתי שוויוני שמעמיק את האפליה באקדמיה ומנוגד לפסיקת בג"ץ.

תחת הכותרת "עיקרי הפעולות להרחבת ההנגשה להשכלה הגבוהה על פי סוגי המענים" צוינו בסעיף 16 לטיטות התכנית החדשה פעולות להרחבת ההנגשה **בקמפוסים הכלליים** כמו תכנית קפסולות סטודנטים ותכנית בתארים מתקדמים. תכניות אלו עשויות להיות יוזמות מבורכות בתנאי שחל בהן איסור על הפרדה מגדרית. מבלי לפרט איך תפעל המל"ג לגיוון ושוויון מגדרי בתכניות אלו עולה חשש שתכניות אלו יובילו לזליגה מזדחלת של ההפרדה המגדרית לקמפוסים הכלליים. פירוט כזה בטיטות התכנית החדשה – אין.

זאת ועוד; קיומן של "קפסולות סטודנטים" שאינן בגדר שיעורים בכתות שפועלות כמסגרת חברתית-לימודית ברחבי הקמפוסים, עלולות ליצור מסגרות נוספות בהן

²⁴ נספח ב' לטיטות התכנית החדשה, לעיל הי"ש שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת, בעמ' 20-21.

המכון הישראלי לדמוקרטיה

התלמידים נמצאים בהפרדה מגדרית הלכה למעשה. במובן זה, ככל שלא יוגדר שמדובר בקבוצות מגוונות, פעולות אלו עלולות להוביל להקמת חדרי קריאה נפרדים בספריה, החלת כללי צניעות או כל פרקטיקה אחרת שמטמיעה את ההפרדה המגדרית במרחב הציבורי בפועל. המרחב הציבורי באקדמיה אינו רק פיזי, אלא גם כולל את פעילות ההעשרה ושעות הפנאי שיש לתלמידים בין שיעורים ובמובן זה אנו מתנגדות לקיום כל פעילות העשרתית או לימודית תוך הפרדה מגדרית במרחב הציבורי.

ביחס להשפעת ההפרדה המגדרית בתואר השני על זירת העבודה, גישתנו היא כי דווקא במקצועות טיפוליים הכרוכים בהכשרה מעשית במסגרת התואר השני, כפי שקורה במקצועות הפסיכולוגיה והטיפול באמנות, הפרדה מגדרית אינה ראויה או ישימה ברוב מסגרות העבודה. שכן, ממילא בהכשרה המעשית לא ניתן להבטיח כי תתקיים הפרדה מעין זו, נוכח האפשרות שהדבר יוביל להפליה במתן שירותים למטופלים שמקבלים שירות מסטודנטים בתואר שני במסגרת השירות הציבורי כחלק מהכשרה מעשית או פרקטיקום או בהמשך כמטפלים/ות. יתרה מכך, ספק שמדובר באפשרות מעשית לספק הכשרה מעשית מופרדת מגדרית – כלומר שהמנחה המקצועית, המטופלות והסטודנטיות בתואר השני המספקות שירות כהכשרה מעשית יהיו כולן מאותו מין. מכאן החשש הוא כי מתן לגיטימציה ללימודי הכשרה בהפרדה בלימודי תואר השני, עלול להוביל לציפייה לפעול בשוק התעסוקה גם כן בתנאים של הפרדה מגדרית.

ה. סיכום

בהתייחסות זו ביקשנו להצביע על קושי מרכזי בטיטת התכנית החדשה של המל"ג להנגשת השכלה גבוהה לאוכלוסייה החרדית – הכוונה להרחיב את תכניות הלימוד בהפרדה מגדרית לתואר שני במקצועות הטיפול. זוהי הפרה מפורשת של פסיקת בג"ץ שהגדיר כי אחד התנאים להפרדה מגדרית מותרת באקדמיה הוא קיומה רק בלימודי תואר ראשון.

כאמור, הגם שמטרת התכנית להנגשת השכלה גבוהה לאוכלוסייה החרדית לטובת השתלבות המיטבית של אוכלוסייה זו באקדמיה הנה בעלת חשיבות עליונה, אל לנו לשכוח את מושכלות היסוד כי הפרדה מגדרית במרחב הציבורי היא בגדר אפליה ולכן היא חייבת להיות מוצדקת ומידתית.

בהתייחסות זו פירטנו מדוע הרחבת ההפרדה המגדרית המוצעת בתכנית פוגעת בשוויון באופן לא מידתי ומנוגדת לאתוס של ההשכלה הגבוהה, במיוחד בתחומי הטיפול. בנסיבות

המכון הישראלי לדמוקרטיה

אלו קיים חשש כי הפתח להפרדה מגדרית יוביל למדרון חלקלק של הרחבת ההפרדה המגדרית לתחומי לימוד נוספים ובהמשך לזירת העבודה.

מכל הסיבות הללו אנו סבורות כי ראוי לתקן את טיטת התכנית החדשה של המל"ג. לגישתנו, יש לבטל את התוספת של לימודים מופרדים מעבר ללימודי תואר ראשון ולהעמיק את הקווים המנחים לצמצום ההפרדה. זאת, בפרט ביחס לצעדי אכיפה ופיקוח על הפרדה מגדרית במרחב הציבורי ועל שלילה ממרצות ללמד בכיתות גברים.

בברכה,

עו"ד שפיר פז

עוזרת מחקר בתכנית הגנה לערכים
ומוסדות דמוקרטיים

עו"ד ענת טהון אשכנזי

מנהלת המרכז לערכים
ולמוסדות דמוקרטיים

המכון הישראלי לדמוקרטיה